

**Diyarbakır-Şanlıurfa/Viranşehir-Şırnak-Siirt-Batman/Beşiri Ve Batman/Merkez'de
Bulunan Êzidî Mülteci Kamplarına İlişkin Gözlem Ve Tespit Raporu**

(12-13-14 HAZİRAN 2015)

'Bu rapor, IŞİD çetelerinin Soykırım saldırısı ile 03 Ağustos 2014 ve sonrasında Şengal Dağında susuzluktan ölen Êzidî çocuklara ve Birleşmiş Milletler verilerine göre halen IŞİD çeteleri tarafından rehin tutulan 3.500 Êzidî kadına adanmıştır.'

I-) OLAY:

Federal Kürdistan Bölgesi sınırlarında yer alan ve ağırlıkta Êzidî Kürtlerin yaşadığı Şengal kentine ve çevre köylerine, 3 Ağustos 2014 tarihinde DAİŞ çeteleri saldırıda bulunarak bölgeyi işgal etmiştir. İşgal sırasında ve sonrasında birçok kadın ve çocuk DAİŞ çeteleri tarafından kaçırılmış, sayıları binlerle ifade edilen Êzidî katledilerek bir soykırım gerçekleştirilmiş, soykırımdan kurtulan binlerce Êzidî Türkiye'ye sığınmıştır. Türkiye'ye sığınan Êzidîler halen Diyarbakır, Şanlıurfa/Viranşehir, Şırnak, Siirt, Batman/Beşiri ve Batman/Merkez'deki belediyelerce kurulmuş mülteci kampları ile AFAD'a bağlı Midyat ve Nusaybin kamplarında barınmaktadır.

II-) HEYETİN AMACI VE KAPSAMI:

IŞID/DAİŞ örgütünün Irak'ın Şengal Bölgesine saldırması sonrası kaçarak Türkiye'ye sığınmış ve halen belediyelerce kurulmuş Diyarbakır, Şanlıurfa/Viranşehir, Şırnak, Siirt, Batman/Beşiri ve Batman/Merkez'deki mülteci kamplarında yaşayan Êzidî mültecilerin durumlarının gözlemlenmesi ve tespitlerde bulunulması amaçlanmıştır. Heyetimiz halen bir kısım Êzidî mültecinin yaşadığı Mardin/Nusaybin ve Mardin/Midyat'taki AFAD yönetimindeki kampları, gerek durumlarını tespit gerekse de belediyelerce kurulmuş mülteci kampları ile karşılaştırmak amacıyla inceleme arzusu taşınmasına rağmen, bu kamplarda STK'ların incelemesine izin verilmemesi nedeniyle inceleme yapılamamıştır. Ayrıca sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte kamp dışı Êzidî mültecilerin olduğunu ve Türkiye'nin değişik illerine dağıldıklarını incelemelerimiz sırasında öğrenmiş bulunmaktayız. Ancak, kamp dışı Êzidî sığınmacılara ilişkin inceleme ve tespitlerde bulunma imkanı olmamıştır.

III-) HEYETİN OLUŞUMU:

Heyetimiz İnsan Hakları Derneği (İHD) Mülteci Hakları Komisyonu üyesi Mustafa ROLLAS (MYK), Muhterem SÜREN (MYK) ve Vetha AYDIN (MYK)'ın katılımı ile oluşmuştur. Heyetimiz, 12 Haziran 2015 tarihinde Diyarbakır ve Şanlıurfa/Viranşehir Kamplarını ziyaret etmiş, aynı günün akşamında Mardin Artuklu'da Êzidî Federasyonu Eş Başkanı Leyla FERMAN ile bir görüşme gerçekleştirmiş, 13 Haziran 2015 tarihinde Şırnak, 14 Haziran 2015 tarihinde ise Siirt, Batman/Beşiri ve Batman/Merkez'deki kampları ziyaret edip inceleme ve görüşmelerde bulunmuştur.

IV-) ZİYARET EDİLEN KAMPLARDA YAPILAN TESPİTLER BAKIMINDAN ESAS ALINAN KRİTERLER:

Bu rapor, heyetimizce ziyaret edilen kamplarda kampın yerleşim ve işleyişi, barınma, eğitim, sağlık, iş ve çalışma koşulları, statü belirleme desteği, sivil toplum desteği, kampın gelecek planması başlıkları altında, mevcut durum dikkate alınarak yapılan gözlem ve tespitler doğrultusunda hazırlanmıştır. Ayrıca heyetimizce BMMYK'un 'Kentsel Alanlarda Mültecilerin Korunmasına ve Çözümlere Dair Politikalar' metnindeki amaç ve hedefler, bu kamplardaki durumlarının gözlemlenmesinde yol gösterici olmuştur. Raporumuzda esas aldığımız başlık ve kriterlerin, belediyelerce destelenen Êzidî sığınmacı kamplarının, özellikle kentlerin sığınmacıların yaşayabilecekleri bir alanlara dönüşümü ve kent-mülteci ilişkisinin yeniden organizasyonu bağlamında irdelemesi, kentlerde mülteci kabul, kayıt, statü belirleme, dezeavantajlı ve öncelikli koruma gereken mülteci ve mülteci gruplarının saptanması, kentin mülteci olgusu ile tanışması ve ilişki kapasitesinin geliştirilmesi, kentte mültecilerin temel ihtiyaç malzemesine erişimin sağlanması, sağlık, eğitim, barınma, güvenlik, iş ve çalışma koşullarının yaratılması, ulaşım, seyahat ve gelecek planlamasının sağlanmasına katkı sunmasını ümit etmekteyiz.

V-) ZİYARET EDİLEN KAMPLARIN DURUMU:

A-) DİYARBAKIR ÊZİDÎ MÛLTECİ KAMPI:

a-) Yerleşim ve İşleyişi :

Kamp, Büyükşehir Belediyesinin koordinesinde, Yenişehir Belediyesi Fidanlığı ve Sosyal Tesislerinin bulunduğu park ve mesire alanının üzerine kurulmuştur. Kamp, daha önce Bismil ve Ergani ilçelerinde kurulmuş olan kampların da dahil edilmesiyle 900 (dokuzyüz) adet çadır kurulmak suretiyle oluşturulmuştur. İncelemede bulunduğumuz tarihlerde 3564 kişinin kaldığı tespit edilmiştir. Ancak bu kampta kalan nüfusun sürekli artıp eksildiği, kamp görevlilerinin deyimi istasyon görevi gördüğü belirtilmiştir. Ancak sağlık reviri, okul, kreş, kadın evi, depo alanı prefabrik veya konteyner kullanılmak suretiyle yapılmıştır. Kampın su ihtiyacının, kamp alanı daha önce piknik alanı olması nedeniyle kurulmuş çeşmelerden sağlanmaktadır. Kampın elektrik ve su giderleri belediyece karşılanmaktadır. Kampın atık su ve alt yapı şebekesi mevcuttur. Ancak kampın içindeki atık su ana kanalının üstü açık olup, bu durumun kampın yakınından geçen Dicle nehriyle birlikte başta sivrisinek üremesi olmak üzere hijen açısından sorun yarattığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte kampın haşerelere karşı düzenli olarak ilaçlandığı kamp yetkililerince heyetimize aktarılmış, heyetimizce de bir ilaçlama aracının kamp içerisinde olduğu görülmüştür. Kamp şehir merkezine 15 km. uzaklıktadır. Ulaşım, toplu ulaşım araçları ile yapılmaktadır. Kampta herhangi bir kayıt sistemi olmadığı gibi bu konuda sadece sayısal verilerin toplandığı ve bu kayıtların da düzenli olmadığı görülmüştür. Yine, kamp yetkililerince, doğum ve ölüm kayıtlarının tutulmadığı belirtilmiştir. Devlet kurumları tarafından sığınmacılara, başlangıçta yabancı tanıtım kartı verildiği ancak daha sonra bu sistemin devam ettirilmediği belirtilmiştir. Kampta yaşayan mültecilerin kendi içinde yönetimlerinin olduğu, kampın altı (6) bölgeye ayrılmış olduğu, bölgelerde temsilcilerin bulunduğu tespit edilmiştir.

b-) Barınma:

Kampta, her aileye bir adet çadır verilmiştir. Çadırların alt kısmına yere ahşap paletler konulmak suretiyle yerle temasının kesildiği, her kişiye birer adet battaniye verildiği, yine gazyacağı ile ısınan radyatörler verilerek ısınmanın sağlandığı, ancak yaz aylarında herhangi bir soğutucu veya serinletici aletlerin olmadığı, bu durumun bölgedeki sıcaklık nedeniyle sığınmacıların yaşamını olumsuz etkilediği görülmüştür. Sığınmacıların yazlık elbise sıkıntısı yaşadıkları da heyetimizin bir başka gözlemdir. Kampta, seyyar tuvaletlerin konumlandırıldığı, duşa kabinlerin oluşturulduğu, yine ortak çamaşırhanenin bulunduğu görülmüştür. DİSKİ tarafından, on beş günde bir, kampın içme suyunun analizlerinin yapıldığı belirtilmiştir. Sığınmacılara, ilk etapta yemeklerinin kumanya şeklinde dağıtıldığı ancak yaşanan bazı sıkıntılardan kaynaklı kamp yönetiminin bundan vazgeçip, sığınmacılara erzak dağıtma yoluna gittiği, sığınmacıların dağıtılan erzaklardan elektrikli ocaklar kullanmak suretiyle kendi yemeklerini pişirdikleri, ekmeğin ise günlük olarak belediyece dağıtıldığı tespit edilmiştir. Ancak heyetimizce dağıtılan erzak dağıtımında bir standartın olmadığı gözlemlenmiştir. Kampta, temizlik malzemesi ve gerekli hijyen malzemesi, belediyece karşılanmaktadır. Kampta fotoğrafçılık atölyesi, ahşap oyuncak atölyesi, resim ve tiyatro atölyeleri olduğu, voleybol ve futbol turnuvası düzenlendiği ifade edilmiştir. Kampta bir kütüphane oluşturmak için Bölgesel Kürt yönetiminden destek istendiği, kampta uğraşı olarak bostan şeklinde küçük üretim alanları ve kümes hayvanı beslenmesine izin verildiği görülmüştür. Kampta altı (6) ortak alanda televizyon olduğu, ayrıca bireysel televizyon alımı olduğu da gözlenmiştir.

c-) Eğitim:

Kampta, ilköğretim seviyesinde, altı (6) tane İngilizce sınıfı ve 8 (sekiz) tane Latin alfabesi ile Kürtçe dil eğitimi sınıfı içeren bir okul olduğu ve bu okulda on öğretmenin çalıştığı eğitim hizmetlerine Eğitim-Sen ve Kürdî-Der'in destek verdiği belirtilmiştir. Ayrıca sığınmacıların, dini eğitimlerinin kendi şeyhleri ve eğitimcileri eliyle verildiği belirtilmiştir. Kampta kreş oluşturma hazırlığında olduğu heyetimizce gözlemlenmiştir.

d-) Sağlık:

Kampta bir sağlık reviri bulunmaktadır. İki tane doktor, bir ebe, iki hemşire, iki psikoloğun kampta çalıştığı ifade edilmiştir. TİHV (Türkiye İnsan Hakları Vakfı) tarafından bir proje kapsamında bireysel psikolojik destek vermeye başlanacağı belirtilmiştir. Yine kampa 15 günde bir, psikiyatri geldiği belirtilmiştir. Heyetimizce, kampta birinci basamak sağlık hizmeti verildiği, revirde tüm hastalar için sağlık dosyası tutulduğu ve kampta günde ortalama 120 kişiye sağlık hizmeti verildiği tespit edilmiştir. Son birkaç aydır hastaların gerekli görülmesi halinde hastaneye sevk edildiği, ilaçların destek veren eczane ve sevk edildikleri hastaneden sağlandığı, Eczacılar Odasının ilaç konusunda destek sunduğu belirtilmiştir. Ayrıca kampta yeryüzü doktorları isimli bir örgütün faaliyet yürütmekte olduğu görülmüştür.

e-) İş ve Çalışma Durumu:

Kamp yönetimince sığınmacıların çalışmasına izin verilmediği, şehir alanında çalıştıklarında kutsalları ile ilgili ve sorunlar yaşadıkları ve ezan sesi duyduklarında tedirgin oldukları, bu nedenle, çalışmalarına kamp yönetimince izin verilmediği belirtilmiştir. Ancak kamp yönetiminden habersiz çalışma olabileceği de ifade edilmiştir.

f-) Statü Belirleme Desteği:

Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin herhangi bir hukuki destek ve danışmanlık hizmeti sunulmadığı, bu konuda STK'lar ve Barolar tarafından destek verilmesi gerektiği kamp yönetimince tarafımıza iletilmiştir.

g-) Sivil Toplum Desteği:

Kamp yetkililerince, TİHV, Eczacılar Odası, Tabip Odası, Eğitim-Sen ve Kürdî - Der tarafından kampa destek verildiği bunu yanı sıra dönemsel olarak bir kısım sivil toplum örgütleri tarafından değişik konularda ve projeler kapsamında katkı verildiği belirtilmiştir.

h-) Kampın Gelecek Planlaması:

Heyetimiz sığınmacıların büyük bir kısmının, ülkelerindeki koşullar düzelse bile Irak'a dönmek istemediğini buna rağmen kampta kalan sığınmacıların geleceğine yönelik somut bir proje ve planlama olmadığını tespit etmiştir. Ancak, kamp yetkililerince köy benzeri uygun yerleşim yerleri oluşturma şeklinde düşüncenin olduğu belirtilmiştir.

B-) ŞANLIURFA / VİRANŞEHİR ÊZİDÎ MÛLTECİ KAMPI:

a-) Yerleşim ve İşleyişi :

Kamp, Viranşehir ilçesinin dışında bulunan bir alanda Êzidî yurttaşların tahsis ettiği bir tarlaya çadır kurulmak suretiyle oluşturulmuştur. Alanın zemini parke taşı ile izole edilmiştir. Su ve elektrik giderleri belediyece karşılanmaktadır. Alanda fosseptik ve kanalizasyon şebekesi bulunmaktadır. Alan şehirden 5 km. uzaklıkta ve ulaşımı kısıtlı bir bölgededir. Belediyece belli zamanlarda tahsis edilen servislerle şehire gelişlerin sağlandığı görülmüştür. Kampta herhangi bir kayıt siteminin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle, kampta kalanların sayısı tam olarak tespit edilememiştir. Sayının tahmini olarak 145 kişi olduğu belirtilmiştir. Devlet tarafından kayıt yapıldığı ancak bu kayda ilişkin herhangi bir belge ve kimlik/tanıtım kartı verilmediği belirtilmiştir. Kampın kendi içinde bir yönetimleri olmadığı, belediye görevlilerinin ve dışardan gelenlerin muhtar dedikleri bir kişi ile muhatap oldukları görülmüştür.

b-) Barınma:

Kampta, her aileye bir adet çadır verilmiştir. Çadırlar, sıcak ve soğuğa dayanıklı değildirler. Çadırların alt kısmına çeşitli malzemelerden yükseltile konulmak ve battaniyelerle desteklenmek suretiyle yerle temasının kesildiği, elektrikle ısınmanın sağlandığı, ancak yaz aylarında bölgedeki sıcaklık nedeniyle herhangi bir soğutucu ve soğutma aletlerinin olmadığı, tuvaletlerin bulunduğu, duş yerlerinin mevcut olduğu, yine ortak çamaşırhanenin olmadığı görülmüştür. Kampta sığınmacıların muhtar denilen bir temsilcilerinin bulunduğu, gözlemlenmiştir. Kampın su ihtiyacının şebekeden sağlandığı, günde iki kez sıcak yemek dağıtıldığı, yemek ihtiyacının erzak dağıtımı suretiyle de giderildiği, ancak dağıtılan malzemelerde bir standart olmadığı, ekmeğin belediyece hazırlanarak kampa getirildiği tespit edilmiştir. Temizlik malzemesi ve gerekli hijyen malzemesinin belediyece karşılandığı, kampta kalanlar için giyim eşyası eksikliğini olduğu gözlemlenmiştir.

c-) Eğitim:

İki çadırdaki Kürtçe eğitim verildiği ve bu eğitimlerin dört gönüllü öğretmen tarafından verildiği tespit edilmiştir.

d-) Sağlık:

Belediyenin sağlık merkezinden iki doktor sağlık desteği vermektedir. Belli dönemlerde özellikle çocuklarda aşılama yapıldığı, belediyenin verdiği sağlık hizmetinin birinci basamak (acil) sağlık hizmeti niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Kamp içinde bir sağlık birimi mevcut değildir. Kampta kalanlar devlet tarafından herhangi bir kayıt sistemine kaydedilmedikleri için önemli sıkıntılarda Ceylanpınar ve diğer ilçelerde devlet kamplarında kalan kişiler gibi gösterilerek devlet tarafından sağlık hizmeti sunulduğu belirtilmiştir. Yaşanan travmalar nedeniyle herhangi bir psikolojik veya travmayı gidermeye dönük hizmetinin verilmediği tespit edilmiştir. Heyetimize, ilk geldikleri günlerde ezan sesini duyduklarında çocukların birbirlerine veya büyüklerine sarılarak ağladıkları, büyüklerin korku ile irkildikleri aktarılmıştır.

e-) İş ve Çalışma Durumu:

Kampta herhangi bir ekonomik amaçlı çalışmanın olmadığı, kampta kalanların çalışmadığı

belirtilmesine rağmen kamp dışında çalışanların yakın bölgedeki Êzidî köylerinde ve akrabalarının yanında çalıştıkları belirtilmiştir.

f-) Statü Belirleme Desteği:

Kampta kalan kişilerin hukuki statülerine ilişkin herhangi bir destek sunulmadığı gözlemlenmiştir.

g-) Sivil Toplum Desteği:

Belediyece sağlanan desteğin yanın sıra HDP ve Êzidî Derneği aracılığıyla kamp ihtiyaçlarının karşılanmaya çalışıldığı gözlemlenmiştir.

h-) Kampın Gelecek Planlaması:

Heyetimiz sığınmacıların büyük bir kısmının, ülkelerindeki koşullar düzelse bile Irak'a dönmek istemediğini buna rağmen kampın geleceğine dair herhangi bir planlamanın olmadığını tespit edilmiştir.

C-) ŞIRNAK ÊZİDİ MÜLTECİ KAMPI:

a-) Yerleşim ve İşleyişi:

Söz konusu kamp, Şırnak'ın girişinde ve kömür işletmelerinin bulunduğu bir alanda olup, geçmişte askeri karakol olarak kullanılan bir alana kurulmuştur. Sığınmacılar, bu alandaki binalara yerleştirilmiştir. Heyetimizce, kampta, Toplam on blok bina ve erbane, saz, gitar, tiyatro, govend kursları gibi sosyal etkinlikler için 1 Kültür çadırı, dikiş – nakış kursları, örgü, biçme kursları için 1 Kadın çadırı, çocuklara yönelik etkinlikler için 1 Çocuk çadırı, 1 Berber salonu, 1 voleybol sahası, günde üç öğün yemek verilen 1 yemekhane ve 1 revirin bulunduğu tespit edilmiştir. Kamp, şehir merkezine uzak olmasına rağmen ulaşımın belediyece sağlandığı, kampın elektrik ve su ihtiyacının belediyece karşılandığı, ısınmanın elektrikle sağlandığı, soğutma bakımından (buzdolabı, klima, vantilatör) kampın olanaktan yoksun olduğu, kampın kanalizasyon sisteminin olduğu, kampta ilaçlama yapıldığı heyetimizce tespit edilmiştir. Söz konusu kamp alanının Valilikçe boşaltılmasının istendiği ancak hali hazırda duruma ilişkin bir çözümün üretilmediği kamp yetkililerince heyetimize iletilmiştir. Kampta bir kayıt sisteminin olduğu, ancak bu sisteminin ayrıntılı ve düzenli olmadığı, kampın sürekli hareket eden bir nüfusun bulunduğu, heyetimiz incelemede bulunduğu sırada kamp nüfusunun 700-800 kişi olduğu belirtilmiştir. Kampta kalanların bir kısmının devlet tarafından kayıt altına alındığı ve yabancı tanıtım kartı verildiği tespit edilmiştir. Kampta kalanların kendi içlerinde, her bloktan bir erkek bir kadın olmak üzere temsilcilerden oluşan bir koordinasyonlarının olduğu gözlemlenmiştir. Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi isimli sivil toplum kuruluşunun on dört çalışanınin kampta bulunduğu belirtilmiştir. Ancak bu sivil toplum kuruluşunun aldığı projenin 15 Haziran 2015 tarihi itibariyle sona erdiği tespit edilmiştir.

b-) Barınma:

Barınma boşalan karakol binalarına yerleşim suretiyle giderilmiştir. Heyetimizce, binaların eski ve bakımsız olmasına rağmen çadırla kurulan kamplara oranla barınma bakımından daha elverişli oldukları tespit edilmiştir. Belediye tarafından bir mutfakta kampta kalanlara yemek yapıldığı, ayrıca isteyenlerin kendilerinin de yemek yaptıkları tespit edilmiştir. Belediye ve Uluslar arası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi isimli sivil toplum

kuruluşunun da gıda ve hijyen desteği verdiği aktarılmıştır. Sığınmacıların, giyim ihtiyaçlarının belediyece toplanan yardımlarla karşılandığı belirtilmiştir. Kampta çamaşırhane olduğu heyetimizce tespit edilmiştir. Banyoların hem bireysel ve hem de genel banyolar şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Kampta gıda maddeleri ve özellikle çocuk maması ihtiyacı olduğu bildirilmiştir. Heyetimizce, sosyal aktivitelerin yapıldığı, çocukların bu aktivitelere yoğun katılım sağladığı, diğer kamplarla iletişim için Şırnak belediyesinin ulaşımı sağladığı, incelemede bulunduğumuz tarihte Şırnak kampında yaşayan gençlerin Siirt kampına belediyenin desteği ile gittikleri tespit edilmiştir.

c-) Eğitim:

Belediyenin desteği ile sığınmacılar arasından öğretmen olanların hergün Kürtçe ve İngilizce eğitim verdiği heyetimize aktarılmıştır. Bu eğitimin belli bir yaş kategorisinde olmadığı ve herkesin katılımı ile yapıldığı, İngilizce dersine, Avrupa ülkelerine yerleşme amacıyla ciddi katılım olduğu belirtilmiştir.

d-) Sağlık:

Kampta bir sağlık revirin bulunduğu, revirde “Yeryüzü Doktorları” isimli doktor grubunun hafta iki gün sağlık desteği verdiği, revirde beş sağlık elemanın olduğu, ancak sadece acil sağlık hizmetinin verildiği, sığınmacıların sonraki aşamalarda belediye yardımıyla tedavi hizmeti almaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Bu durum, kampta kalanların birçoğunun halen bir yabancı tanıtım kartı sahibi olmamasından kaynaklanmaktadır. Kampta bir psikolog, kadınlara ve çocuklara hizmet veren bir sosyal hizmet uzmanı olduğu ancak bu hizmetin proje kapsamında olduğu ve proje ile sona ereceği tespit edilmiştir. Kampta, ciddi travmatik olguların tespit edildiği ancak rehabilitasyona yönelik herhangi bir desteğin olmadığı tespit edilmiştir.

e-) İş ve Çalışma Durumu:

Heyetimizce, kampta kalanların bir kısmının dışarıda iş bulduklarında çalıştıkları tespit edilmiştir. Çalışma koşullarında herhangi bir ayrımcılık yapıldığına dair herhangi bir şikayet gözlemlenmemiştir.

f-) Statü Belirleme Desteği:

Kampta kalanların hukuki statüsüne ilişkin herhangi bir hukuki danışmanlık ve destek hizmeti verilmediği gözlemlenmiştir.

g-) Sivil Toplum Desteği:

Uluslararası Ortadoğu Barış Araştırmaları Merkezi isimli sivil toplum kuruluşu ve Şiyar-Der'in (Şırnak Yardımlaşma Derneği) kamp ihtiyaçlarının giderilmesinde destek verdikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca heyetimize, bazı kiliselerin kısmen gıda desteği verdikleri belirtilmiştir.

h-) Kampın Gelecek Planması:

Heyetimiz sığınmacıların büyük bir kısmının, ülkelerindeki koşullar düzelse bile Irak'a dönmek istemediğini buna rağmen kampın geleceğine dair herhangi bir planlamanın

olmadığını tespit edilmiştir.

D-) SİİRT (DUDERAN) ÊZİDÎ MÛLTECİ KAMPI:

a-) Yerleşim ve İşleyişi:

Kamp, şehrin dışında daha önce yapılan afet konutları kullanılmak suretiyle oluşturulmuştur. Kampın su ve elektrik ihtiyacı belediyece karşılanmaktadır. Belediye tarafından bir belediye başkan yardımcısı, bir belediye meclis üyesi ve iki görevli eliyle kampın ihtiyaçları giderilmektedir. Kanalizasyon sistemi mevcuttur. Heyetimizce, ısınma ihtiyacının elektrikle ve odunla giderildiği, yemek pişirmek için tüp gaz verildiği, soğutma için evlerde birer buzdolabının olduğu, kampta bir terzihane ve bir çamaşırhane olduğu, kampta düzenli bir kayıt sisteminin olmadığı, sığınmacılara devlet tarafından yabancı tanıtım kartı verildiği tespit edilmiştir. Mevcut durumu ile kampta kalanların sayısının 365 olduğu tespit edilmiş, kamp olarak kullanılan yapıların yakın zamanda sahiplerince terkinin istendiği, bu konuda belediyece üretilmiş bir çözümün olmadığı heyetimize bildirilmiştir. Ayrıca şehir merkezine ulaşımın belediye otobüsleri aracılığıyla günde üç kez yerine getirildiği belirtilmiştir.

b-) Barınma:

Heyetimizce hemen her aileye bir ev tahsis edildiği, evlerin soğuk ve sıcak bakımından korunaklı oldukları, gıda malzemelerinin özellikle kuru bakliyatın belediye ve şehir esnafı ile oluşturulan koordinasyonca giderildiği ancak sebze ve meyve ihtiyacının kısıtlı olarak giderildiği tespit edilmiştir. Temizlik malzemesinin kısıtlı da olsa dağıtıldığı, kampta bir çamaşırhanenin de bulunduğu ancak çalıştırılmadığı, kadınlar için kişisel hijyen malzemesi olan ped ve çocuklar için mama, süt ve bez ihtiyacının olduğu belirtilmiştir. Ekmeğin sığınmacılar tarafından pişirildiği belirtilmiştir.

c-) Eğitim :

Heyetimizce, kampta 4-6 yaş grubuna yönelik bir kreşin faaliyete geçirilmeye çalışıldığı, ancak diğer yaş gruplarına yönelik düzenli bir eğitimin olmadığı, dönem dönem Üniversite öğrencileri ve Mezopotamya Kültür Merkezince Kürtçe eğitim desteği verildiği tespit edilmiştir.

d-) Sağlık :

Heyetimizce, Belediye doktorunun bazen kampa geldiği ancak düzenli bir sağlık hizmetinin verilmediği gözlemlenmiştir. Ayrıca sığınmacılardan da üç kişinin sağlık hizmetlerinde yer aldığı tespit heyetimize bildirilmiş; ancak bahsi geçen personelin hizmet verdiğine dair bir tespit yapılamamıştır. İlaç ihtiyacının başlangıçta vatandaşlarca giderildiği ancak yayınlanan sağlık genelgesi ile Irak'tan gelenlere de ilacın verildiği belirtilmiştir. Heyetimizce, psikolojik ve travmatik problemleri olan insanların tedavisine yönelik herhangi bir çalışma olmadığı gözlemlenmiştir.

e-) Çalışma ve İş Durumu:

Heyetimizce sığınmacıların bir kısmının kamp dışında çalıştıkları, ancak yöredeki gündelik ücretlere göre çok daha düşük ücret alabildikleri tespit edilmiştir.

f-) Statü Belirleme Desteği:

Kampta bulunanların başta Türkiye'de kayıt altına alınma dahil olmak üzere hukuki statülerine dair herhangi bir çalışma olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle BMMYK'ya (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) yapılan başvuruların randevularına gidilmediği ve başvurularının akıbetinin bilinmediği belirlenmiştir.

g-) Sivil Toplum Desteği:

Kampta başlangıçta Tabip Odası, Eğitim Sendikaları başta olmak üzere bir çok sivil toplum örgütünce destek verildiği ancak zamanla bu ilginin dağıldığı mevcut hali ile herhangi bir sivil toplum örgütünün çalışmada bulunmadığı tespit edilmiştir. Avrupadaki Êzidî örgütlerinin çeşitli yardımlarda buldukları heyetimize aktarılmıştır.

h-) Kampın Gelecek Planlaması:

Heyetimiz sığınmacıların büyük bir kısmının, ülkelerindeki koşullar düzelse bile Irak'a dönmek istemediğini ve Avrupa'ya gitmek istediklerini, buldukları yerde kalmaları halinde ise belediyece kalıcı ve geleceğe dönük bir planlamanın yapılmadığını tespit etmiştir.

E-) BATMAN/BEŞİRİ İKİKÖPRÜ ÊZİDÎ MÜLTECİ KAMPI:

a-) Yerleşim ve İşleyişi:

Kamp, Batman Belediyesi Koordinasyonunda Beşiri ilçesine yakın mesafedeki bir Êzidî köyü olan İkiköprü köyünün merasının zeminin parke taşı ile yalıtılması ile kurulan çadırlar ve daha önce boş duran köy evlerine yerleşim suretiyle oluşturulmuştur. Kampa 194 çadır kurulmuştur. Heyetimizce, çadırların kurulduğu bölgede kanalizasyon ve atık siteminin oluşturulduğu, kampın elektrik ve su ihtiyacının belediye tarafından karşılandığı tespit edilmiştir. Kampın içme suyunun kaynak diye tabir edilen bir su kaynağından ve kısmen artezyen kuyusundan karşılandığı tarafımıza iletilmiştir. Kampta kalanlara ilişkin her aile için bir dosya oluşturulmak suretiyle kayıt sitemi oluşturulduğu, tutulan kayıtların kadın, erkek ve çocuklara dair verileri barındırdığı tespit edilmiştir. Kampta 727 kişinin hali hazırda barındığı tespit edilmiştir. Kampta merkezi tuvalet ve banyoların olduğu, ortak mutfak olmadığı, ortak bir çamaşırhanenin mevcut olduğu, bir kaç dikiş makinası ile kampta kalanların ihtiyacının giderildiği tespit edilmiştir. Kampa yönelik düzenli bir ulaşım imkanı sağlanmadığı, hastaneye gidişlerin belediye aracı ile sağlandığı kamp yetkililerince heyetimize aktarılmıştır. Kampta kalanların kendi içinde bir yönetim oluşturdukları belirtilmiştir. Kampın idaresi bakımından beşi çadır, biri de evlerden oluşmak üzere 6 bölgeye ayrıldığı heyetimizce tespit edilmiştir. Kampta tiyatro, müzik, kadın sohbetleri vs. sosyal etkinlikler organize edildiği ve kampta kadın çadırının bulunduğu bu çadırda 2 dikiş makinesinin olduğu, makinaların sığınmacıların kendi ihtiyaçları için kullanıldığı tespit edilmiştir.

b-) Barınma :

Heyetimizce, her aileye birer çadır tahsis edildiği, çadırların zeminine palet (tahta ızgara)

konulmak ve içerden yanmaz battaniyelerle yalıtılmak suretiyle oluşturulduğu, ısınmanın odun sobaları ile sağlandığı, ancak kampta soğutucu veya serinletici alet sıkıntısı yaşandığı, yemeklerin elektrikle pişirildiği, yemek pişirmek için tüp gaz verildiği, beslenme ihtiyacının belediyece dağıtılan malzemelerle karşılandığı, temizlik malzemesinin yeterli oranda dağıtıldığı, kadınlar için kişisel hijyen malzemesi olan ped ve çocuklar için mama, süt ve bez ihtiyacının olduğu, kampta kadın iç çamaşırı ve yazlık elbise sıkıntısı yaşandığı tespit edilmiştir. Ekmeğin belediyece ve sınırlı olarak sığınmacılarca pişirildiği belirtilmiştir.

c-) Eğitim :

Heyetimiz, Anaokul ve ilköğretim düzeyinde sığınmacılar arasında bulunan 17 (onyedi) öğretmen ve kentteki bir kısım öğretmenin desteği ile 250 öğrenciye eğitim verildiğini, eğitimin Arapça ve Kürtçe verildiğini, bir öğretmen olması nedeniyle sınırlı süre ile İngilizce eğitim verildiğini tespit etmiştir. Dini eğitimlerinin kendi şeyhleri tarafından verildiği tespit edilmiştir.

d-) Sağlık :

Heyetimizce, belediyenin bir hekimi, iki sağlık personeli ve bir eczacı tarafından kampta beş (5) gün hizmet verildiği ve verilen bu hizmetin acil ve birinci basamak sağlık hizmeti olduğu, hastaların sevk edilmesi gereken durumlarda devlet hastanelerine gerekli sevklerin son süreçte (son bir ayda) yapılabildiği tespit edilmiştir. "Hayata Destek Derneği" tarafından kampta kalanlara bir proje kapsamında hafta içi beş (5) gün sosyo-psikolojik destek verildiği belirtilmiştir.

e-) Çalışma ve İş Durumu :

Kampta kalan sığınmacıların dışarıda iş bularak çalıştığı, ancak yöredeki gündelik ücretlere göre çok daha düşük ücret alabildikleri, bazen ücretlerinin hiç ödenmediği şikayetleri heyetimize aktarılmıştır.

f-) Statü Belirleme Desteği:

Kampta kalanların hukuki statüsüne ilişkin herhangi bir hukuki danışmanlık ve destek hizmeti verilmediği gözlemlenmiştir. Bazı sığınmacılar tarafından Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komisyonuna ve GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne) mültecilik başvuruları yapıldığı ancak bu başvuruların akıbetinin bilinmediği ve takip edilemediği bir kısım başvurucuya ise 5 ile 10 yıl arasında değişen tarih aralıklarında randevular verildiği gözlemlenmiştir.

g-) Sivil Toplum Desteği:

Kampta "Hayata Destek Derneği" tarafından 'Psiko-Sosyal Destek ve Kısa Hazırlık Programı' olarak tanımlanan proje kapsamında psiko-sosyal destek ve kişilik destek verildiği, eğitim bakımından kentteki Eğitim-Sen üyesi öğretmenlerce destek sunulduğu, ancak kampta yaşanan sorunlara ilişkin sivil toplum desteğinin yeterli düzeyde olmadığı heyetimizce tespit edilmiştir.

h-) Kampın Gelecek Planlaması:

Heyetimiz sığınmacıların büyük bir kısmının, ülkelerindeki koşullar düzelse bile Irak'a dönmek istemediğini ve Avrupa'ya gitmek istediklerini, buldukları yerde kalmaları

halinde ise belediyece kalıcı ve geleceğe dönük bir planlamanın yapılmadığını tespit etmiştir.

F-) BATMAN / MERKEZ ESENTEPE ÊZIDÎ MÛLTECİ KAMPI:

a-) Yerleşim ve İşleyişi:

Kamp, şehir merkezinde Esentepe olarak adlandırılan tesislerdeki, geçmişte sporcular için yapılmış bir kamp tesisi binasına kurulmuştur. Kampın su ihtiyacının artezyen kuyusundan elektrik ihtiyacının ise belediye tarafından sağlandığı tespit edilmiştir. Kamp yetkililerince heyetimize, suda gerekli analizlerin yapıldığı ve kampın kanalizasyon sisteminin şehir şebekesi ile bağlantılı olduğu bildirilmiştir. Kampta düzenli bir kayıt sistemi olmadığı, kampta kalanların sadece sayısal olarak 173 kişi olduğu tarafımıza aktarılmıştır. Kampta her katta 3 tane olmak üzere ortak tuvalet ve banyoların olduğu, 6 tane de çamaşır makinesinin olduğu tespit edilmiştir. Kampın haftada bir kere ilaçlandığı belirtilmiştir. Kampta sığınmacıların herhangi bir yönetimlerinin olmadığı belirtilmiştir.

b-) Barınma :

Heyetimizce, kampta her aile bir odanın tahsis edildiği, kalabalık ailelerin iki oda kullandığı kampta belediyece erzak dağıtımını suretiyle gıda ihtiyacının giderildiği, genel ve kişisel hijyenin belediyece sağlanan malzemeden sağlandığı, ısınmanın, banyo ve mutfak ihtiyacının elektrikle sağlandığı, soğutma ihtiyacını karşılayacak gerekli cihazların bulunmadığı tespit edilmiştir. Kadınların iç çamaşırını ve ped ihtiyaçlarını karşılayabildikleri heyetimize kadın sığınmacılar tarafından aktarılmıştır.

c-) Eğitim :

Kampta binanın bodrum katında oluşturulan sınıflarda sığınmacıların kendi öğretmenleri aracılığıyla çocuklara eğitim verildiği, Eğitim-Sen üyesi öğretmenlerin yapılan eğitime destek verdiği, eğitimin Kürtçe ve İngilizce verildiği belirtilmiştir.

d-) Sağlık :

Belediye doktorunun haftada iki gün kampta hizmet verdiği, verilen hizmetin birinci basamak ve acil sağlık hizmeti olduğu, sevki gereken kişilerin devlet hastanesine sevk edildiği belirtilmiştir.

e-) Çalışma ve İş Durumu :

Kampta kalanların tarım ve gündelik işlerde çalıştığı, iş bulmalarına belediyenin aracılık ettiği, ücretlerin diğer çalışanlarla eşit olduğu belirtilmiştir. Ancak bu husus teyit edilememiştir.

f-) Statü Belirleme Desteği:

Kampta kalanlara sığınma prosedürüne ilişkin herhangi bir yardım ve desteğin verilmediği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte bir kısım sığınmacının Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komisyonuna ve GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne) mültecilik başvurusunda bulunduğu tespit edilmiştir.

g-) Sivil Toplum Desteği:

Kampta kalan sığınmacılara yapılan yardım ve desteğin Eğitim-Sen'in eğitim desteğinden ibaret olduğu tespit edilmiştir.

h-) Kampın Gelecek Planlaması:

Heyetimiz sığınmacıların büyük bir kısmının, ülkelerindeki koşullar düzelse bile Irak'a dönmek istemediğini ve Avrupa'ya gitmek istediklerini, buldukları yerde kalmaları halinde ise belediyece kalıcı ve geleceğe dönük bir planlamanın yapılmadığını tespit etmiştir.

VI-) MÜLTECİLERİN HUKUKİ STATÜSÜ VE ÊZİDÎLERİN DURUMU:

Genel anlamda sığınma/mültecilik olgusunun ve özelde ise Êzidî mültecilerin hukuki statüsünün belirlenmesi bakımından iç hukuk ve uluslararası düzenlemelerinin irdelenmesinde fayda görmekteyiz. Bu alandaki temel referans belgesi, BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi olup sözleşmenin 14. Maddesinde sığınma hakkı şu şekilde düzenlenmiştir.

BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi -14.Maddesi:

- 1. Herkesin, sürekli baskı altında tutulduğunda, başka ülkelere sığınma ve kabul edilme hakkı vardır.*
- 2. Gerçekten siyasal nitelik taşımayan suçlardan kaynaklanan ya da Birleşmiş Milletlerin amaç ve ilkelerine aykırı fiillerden kaynaklanan kovuşturma durumunda, bu hak ileri sürülemez."*

Evrensel beyanamede temel bir insan hakkı olarak tanımlanan sığınma hakkı 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statülerine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde (Cenevre Sözleşmesi) imzalanmıştır. Bu sözleşmede sığınma hakkı bağlamında mülteci tanımı şu şekilde yapılmıştır.

1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statülerine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Cenevre Sözleşmesi) 1.Maddesi:

'ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs" denilerek mülteci tanımı yapılmıştır.

1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statülerine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesine (Cenevre Sözleşmesi) ek olarak 1967 tarihli New York protokolü hazırlanmış ve imzalanmıştır.

Türkiye bu temel sözleşmelerin **(1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statülerine Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi - Cenevre Sözleşmesi) -(1967 tarihli New York protokolü)** tarafı imzacısı olmasına rağmen sözleşmeye koyduğu coğrafik çekince

nedeniyle bu temel sözleşmelerde tanımlanan mülteci kriterlerine taşıyanlar bakımından ayrıma gitmiştir. Bu sözleşmelerdeki coğrafik çekince Avrupa Konseyi üyesi ülkelerde yaşanan olaylar nedeniyle sığınma talebinde bulunanlara Türkiye'de mülteci olabilme hakkı tanınırken Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülkelere gelenler mülteci olarak kabul edilmemekte güvenli üçüncü ülkeye yerleştirme için Türkiye'de kalmalarına izin verilmektedir. Sözleşmeye konan bu coğrafik çekince Türkiye'yi sığınma ve mülteci hakkı bağlamında sorumluluklarını ötelemesine yol açmıştır; bu alandaki yasal ve yapısal düzenlemelerin oluşmasına engel olmuştur.

Türkiye, bu alandaki temel sözleşmeye koyduğu coğrafik çekince nedeniyle pratikte yok saydığı sığınma ve mültecilik olgusunu uzun süre yönetmelik ve genelgelerle suretiyle ve Emniyet Müdürlükleri nezdindeki Yabancılar Şube Müdürlüğü eliyle yürütmüştür. Özellikle kitlesel göç halinde ise geçici yöntemlere başvurmuş örneğin 1991 yılında Irak'tan Türkiye'ye sığınan Kürtlerin durumu nedeniyle bir yönetmelik çıkarılmıştır. Bu yönetmelik uzun süre yürürlükte kalmıştır.

Türkiye'nin yasal alandaki bu eksikliğe rağmen, Anayasanın 90.maddesindeki *'Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.*' düzenlemesi, aslında bu alanda esas alınacak kriterlere açık yollamada bulunmaktadır. Ancak pratikte, Türkiye uzun yıllar bu durumu da görmezden gelmiştir.

Türkiye, mülteci hukuku anlamındaki ilk temel iç hukuk düzenlemesini 2014 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile yapmıştır. Bu kanununla göç ve sığınma hakkı bakımından temel ve kapsamlı bir mevzuat düzenlemesi yapılmasına rağmen bu yasada da sığınma hakkına getirilen coğrafik çekince bu mevzuatın da pratik uygulama alanını daraltmıştır. Ancak anılan yasayla sığınmacılar bakımından öngörülen bazı mekanizmalar (ikincil koruma-şartlı mülteci-geçici koruma statüleri gibi) ile geçmişten farklı olarak mültecilik hukuku anlamında ileri bir aşamada olduğumuz söylenebilir.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 61.maddesinde 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesindeki tanıma uygun olarak mülteci statüsü verilecek kişiler şöyle tanımlanmıştır.

6438 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 61. Maddesi;

'Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.'

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 62.maddesinde şartlı mülteci statüsü verilecek kişiler şöyle tanımlanmıştır.

6438 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 62. Maddesi;

'Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir.'

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 63.maddesinde ikincil koruma statüsü verilecek kişiler şöyle tanımlanmıştır.

6438 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 63. Maddesi;

' (1) Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,

b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,

c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak, olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.'

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91.maddesinde Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülkelerden gelen kitlesel sığınma hallerinde geçici koruma statüsü gibi özgün bir düzenleme getirmiştir.

6438 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91. Maddesi;

"Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. (2) Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir."

Bu düzenlemede belirtilen Geçici Koruma Yönetmeliği, 22 Ekim 2014 tarihli 2014/6883 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelikle 28 Nisan 2011 tarihinden sonra Türkiye'ye sığınmış Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarına geçici koruma statüsü sağlanmıştır.

6438 sayılı YUKK'nu ile göç ve mültecilik alanında İç İşleri Bakanlığı bünyesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) kurulmuştur. Bu kurum bundan sonra Türkiye'nin göç ve sığınma politika ve pratiğini belirleyen bir konumda olacaktır. Bu yasal düzenleme ile sığınma başvuruları GİGM tarafından yürütülecektir. Ancak bugüne dek BMMYK (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) eliyle yürütülen önceki sığınma başvurularının bundan sonraki aşamalarının kim tarafından yürütülüp karara bağlanacağı belli değildir.

Ayrıca Türkiye ile AB (Avrupa Birliği) arasında 16 Aralık 2013 tarihinde imzalan Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması ile (bu anlaşma TBMM kabul edilerek yasallaştırılmıştır.) Türkiye önümüzdeki süreçte ciddi mülteci sayısı ile tanışacağı yükümlülükler altına girmiştir.

Bu temel uluslar arası sözleşme ve iç hukuk düzenlemeleri ışığında, Türkiye'ye sığınmış Êzidîler, Uluslar arası hukuk bağlamında mülteci olarak tanımlanması gereken bir gruptur. Ancak Türkiye'nin mültecilerin statüsüne dair koyduğu coğrafik çekince nedeniyle Irak devleti Avrupa Konseyi üyesi olmadığından Êzidîlere Türkiye'de mülteci sıfatı verilmesine yasal olanak bulunmamaktadır. Bu nedenle Türkiye'ye sığınmış Êzidîler'in, başvuruları halinde Türkiye'de güvenli üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar şartlı mülteci (YUKK-62.Md.) olarak statü verilmesi imkanı bulunmaktadır. Ancak bu statünün verilmemesi halinde özel durumları ve koşulları nedeniyle kendilerine ikincil koruma (YUKK – 63.Md.) statüsü verilmesi gerekmektedir. Sayısal olarak Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları kadar değilse de Türkiye'ye kitlesel olarak sığınmış olmaları nedeniyle Êzidî sığınmacılara YUKK'un 91.maddesi anlamında geçici koruma statüsü verilmesi imkanı da mevcuttur. Ancak geçici koruma statüsünün verilmesi için yasal düzenleme gereği Bakanlar Kurulu kararına ihtiyaç duyulması, (*Bakanlar Kurulu 22 Ekim 2014 tarihli 2014/6883 sayılı resmi gazetede yayınlanan Geçici Koruma Yönetmeliği ile birlikte sadece 28 Nisan 2011 tarihinden sonra Türkiye'ye sığınmış Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşlarına bu statüyü vermiştir.*) ve ayrıca geçici koruma statüsü verilen kimselerin mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü için başvuru haklarından yoksun kalacak olmaları nedeniyle geçici koruma statüsü, sığınmacıların iç hukuk ve uluslararası hukuk bağlamında koruma kapasitelerini zayıflatan bir duruma sebebiyet verecektir.

VII-) İNCELENEN ÊZİDÎ MÜLTECİ KAMPLARININ HUKUKİ STATÜSÜ:

Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanunu gereğince mülteci ve sığınmacılara ilişkin tüm iş ve işlemlere ilişkin tek yetkili kurum ve kuruluş Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) olmasına rağmen halihazırda devlet tarafından kurulmuş olan mülteci kampları Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından yönetilmektedir.

Heyetimizin inceleme yaptığı Êzidî Kampları (Diyarbakır, Şanlıurfa/Viranşehir, Şırnak, Siirt, Batman/Beşiri ve Batman/Merkez) belediyelerin ve sivil toplum kuruluşlarının (STK) desteği ile kurulmuş sivil mülteci kampı niteliğindedir. Bu kampların yasal mevzuatta karşılığı olmamasına rağmen Irak'tan kitlesel olarak gelen Êzidîlerin sorunlarına devletin çözüm üretememesi nedeniyle yerel yönetim destekli sivil mülteci kampı olmaları nedeniyle yeni ve örneği olmayan bir model oluşturmaktadır.

VIII-) TESPİTLERİMİZ:

1-) Irak'ın Şengal bölgesine IŞİD'in saldırısı sonrası Türkiye'ye sığınmış Êzidîlerin bir kısmı devlet tarafından oluşturulan Nusaybin ve Midyat kamplarında kalmakla ve bunların sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte inceleme yaptığımız tarihlerde Diyarbakır-Şanlıurfa/Viranşehir-Şırnak-Siirt-Batman/Beşiri-Batman belediyelerince oluşturulmuş kamplarda 5.629 kişinin kaldığı tespit edilmiştir. Ancak bu sayının sürekli bir biçimde değiştiği ve bu kamplarda bugüne kadar 10.000 - 15.000 kişinin kaldığı bilgisi edinilmiştir.

2-) Heyetimiz edindiği izlenimler çerçevesinde, Êzidîler'in devlet tarafından oluşturulan kamplar yerine belediyece oluşturulan kamplarda kalmasının, devlet tarafından kurulan kampların genel olarak Suriye ve Irak'tan gelen Sünni ve Arap nüfusundan oluşması

nedeniyle sosyo- kültürel farklılık yanında genel olarak devlette karşı bir güvensizlik duygusundan kaynaklandığı görülmüştür.

3-) Belediyelerce kıt imkanlarla oluşturulan kamplarda kalan Êzidî sığınmacılara yönelik devletin herhangi bir faaliyetinin olmadığı ve devlet kurumlarının bu sığınmacı grubuna yönelik görmemezlik yaklaşımı geliştirdiği heyetimizce tespit edilmiştir.

4-) Kampları kuran ve şu an sorumluluğunu üstlenen belediyelerin mülteciler bakımından yasal ve mali imkanlardan yoksun olmaları hali, bahsi geçen belediyelerin tüm bu iyi niyetli çalışmalarını maalesef eksik ve yetersiz kılmaktadır. Belediyelerce oluşturulmuş Êzidî kampları, yerel yönetim ve sivil toplum destekli mülteci kampları olmaları nedeniyle alanında özgün bir model oluşturmasına rağmen yerel yönetim mevzuatında kampların kurulması ve finansmanı bakımından herhangi bir düzenleme bulunmaması nedeniyle bu kampların gelecekte ciddi risk taşımaktadır.

5-) Kampları kuran belediyelerin sığınmacı / mülteci olgusuna karşı somut bir eylem planı ve projeden yoksun olmaları nedeniyle "salt insani yardım" ve "soydaşlık" perspektifiyle kurgulanan kampların geleceğine dair ciddi bir belirsizlik olduğu tespit edilmiştir.

6-) Belediyelerin sığınmacı ve mülteci kampı konusundaki politikasızlık ve tecrübesizliği nedeniyle sadece iyiniyetli insani yardıma odaklandıkları, kamplarda kalanlar için başta hukuki statüleri olmak üzere yaşadıkları kapsamlı sorunlara kapsamlı bir çözüm üretme kapasitesinden yoksun oldukları tespit edilmiştir.

7-) Türkiye'ye sığınmış ve belediye kamplarında kalan Êzidîler'e ilişkin sayısal ve istatistiki verilere dayalı sağlıklı bir kayıt sistemi mevcut değildir. Bu nedenle, kamplarda bu güne dek kalan ve halihazırda kalanlara dair sağlıklı bir veriye sahip olunmadığı tespit edilmiştir.

8-) Kamplarda belediyelerce görevlendirilen personelin iyiniyetli çabalarına rağmen sığınmacı ve mülteci olgusu bakımından herhangi bir alt yapı veya uzmanlığa sahip olmamaları nedeniyle sığınmacıların durumlarının ve sorunlarının tespit ve çözümünde yetersiz kaldıkları gözlemlenmiştir.

9-) Kampların genel olarak şehir dışında ve ulaşımı zor alanlarda kuruldukları, Êzidîler'in geçmişte yaşadıkları alanlarda veya şehirde yaşayanların temas etmesini engelleyecek şekilde kuruldukları gözlemlenmiştir. Kampların acil ve güncel ihtiyaçların giderilmesi sürecinde belli planlama yapılmaksızın düzenlendiği gözlemlense de mevcut durumda mültecilerin izole edildiği izlenimi yarattığı gözlemlenmiştir.

10-) Kamplardan, çadır kurulmak suretiyle oluşturulanların yerle (zeminle) izolasyonları, altyapı sistemi sınırlı sıkıntılar içermesine rağmen sağlanmıştır. Ancak kullanılan çadırların sıcağa ve soğuğa dayanıklılık bakımından yeterli barınma imkanı sağlamadıkları, bina kullanılmak suretiyle oluşturulanların ise incelemede bulunduğumuz tarihlerde boşaltılmaları istenen konutlar veya boşaltılmış eski kamu binaları oldukları, bu nedenle uzun süreli barınma için müsait olmadıkları tespit edilmiştir.

11-) Kamplarda sığınmacıların başta gıda maddesi ve hijyen bakımından ciddi sıkıntılar yaşadıkları tespit edilmiştir. Gıda ve yardım ihtiyacı, belediye ve sivil toplum desteği ile giderilmeye çalışılsa da bu desteğin yeterli düzeyde olmadığı ve güçlükler yaşandığı gözlemlenmiştir. Tüm kamplarda kuru bakliyat dağıtımı yapılmakla birlikte kamplarda meyve ve sebze, et, çocuk maması konusunda ciddi sıkıntılar mevcuttur. Temizlik malzemesi sıkıntısı yaşandığı, özellikle kadın ve çocuk pedi bakımından ciddi eksiklikler

yaşandığı gözlemlenmiştir.

12-) Kamplarda eğitimin sınırlı yaş grubu ile özellikle anaokul ve ilköğretim yaşındaki çocuklarla sınırlı süre ve imkanlarla verildiği, başta eğitim materyali olmak üzere öğretmen konusunda sıkıntılar yaşandığı gözlemlenmiştir. Eğitim yapılan kamplarda Kürtçe dil eğitiminin yanında bazı kamplarda İngilizce dil eğitiminin de verildiği gözlemlenmiştir. Ancak eğitim ve eğitim materyali konusunda ileriye dönük bir süreklilik planlaması olmadığı gözlemlenmiştir. Yine, materyal ve eğitimci sıkıntısı nedeniyle sığınmacıların ülkelerindeki eğitim sistemi ve müfredatından yoksun kaldıkları tespit edilmiştir.

13-) Heyetimizce, sığınmacıların kamplarda ibadetlerini gerçekleştirebildikleri tespit edilmekle birlikte, Bulgaristan Sınır Kapısını fiilen zorlama olayında da açıkça görüldüğü üzere, sosyo kültürel ve inançsal nedenlerden kendilerini tam olarak güvende hissetmedikleri gözlemlenmiştir.

14-) Sağlık hizmetinin belediye ve çeşitli sivil toplum örgütleri eliyle doktor, sağlık görevlisi ve ilaç desteği şeklinde sağlanmakta ise de verilen bu desteğin acil ve birinci basamak sağlık hizmetinden ibaret kaldığı, ciddi sağlık sorunları için kampta tedavi imkanının olmadığı ve böyle bir durumun yaşanması halinde ciddi sorunlarla karşılaşıldığı, son iki aylık sürede devlet hastaneleri ve üniversite hastanelerine sevklerin sağlandığı gözlemlenmiştir. Kamplarda son hali hazırda ilaç sıkıntısı yaşandığı tespit edilmiştir.

15-) Kampta kalan sığınmacıların halen Şengal'de yaşanan vahşetin etkisinde buldukları, özellikle birçok kadın sığınmacının DAİŞ'in eline geçmeleri ve kafalarının kesilmesi durumunda tanınmaları amacıyla kollarına büyük harflerle isimlerini yazdıkları heyetimizce görülmüştür. Yaşanan psikolojik ve travmatik rahatsızlıklar bakımından üç kamptaki (Diyarbakır, Şırnak ve Batman/Beşiri Kampı) sınırlı proje faaliyeti dışında herhangi bir psiko-sosyal desteğin olmadığı tespit edilmiştir.

16-) Kamplarda kalan nüfusun kamp dışında bazen çalıştığı ancak yasal olarak çalışma izinleri olmadığı, yasadışı yapılan bu çalışmalarda Êzidî mültecilerin yöredeki gündelik ücretlere göre çok daha düşük ücret aldıkları, bazen ücretlerinin hiç ödenmediği şikayetleri tespit edilmiştir.

17-) Kamplarda kalanların sadece bir kısmına devlet tarafından yabancı tanıtım kartı verildiği, kamplarda kalanlardan çok az sayıda kişinin GİGM (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) ve BMMYK'ye (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) üçüncü ülkeye yerleştirme talebiyle uluslararası koruma (mülteci) başvurusunda buldukları ancak randevularını takip edemedikleri, takip edenlerin bir kısmının ise bu başvuru sürecinde kendilerine uzun randevu tarihleri (çoğunlukla 5 – 10 yıl arasında değişen zaman aralıklarında) verilmesi nedeniyle bu başvurularını takip etmekten vazgeçtikleri heyetimizce tespit edilmiştir. Kamplarda kalan Êzidî mültecilere geleceğe yönelik olarak belediyeler ve STK'lar tarafından herhangi bir destek faaliyetinin olmadığı gözlemlenmiştir.

18-) Kamplara yönelik sivil toplum destek ve dayanışmasının kısmen, süreli projeler veya gönüllü desteği ile sağlandığı, ancak bu desteğin zaman bakımından süreklilik arz etmediği heyetimizce gözlemlenmiştir. Kamplarda ihtiyaçların giderimine yönelik STK'larca düzensiz yardımların yapıldığı tarafımıza belirtilmiştir.

19-) Kamplarda kalanların büyük bir kısmının tarih boyunca defalarca kırimdan geçirilmiş olmaları nedeniyle Şengal bölgesi IŞID tehlikesinden kurtarılsa ve koşullar düzelse dahi Irak'a dönme isteği içinde olmadıkları gözlemlenmiştir. Özellikle genç mültecilerin Avrupa'ya

gitmek istedikleri, bu nedenle kamuoyuna yakın zamanda yansıyan haberlere göre Bulgaristan sınırını fiilen aşma çabasına giriştikleri gözlemlenmiştir. Bulgaristan devletinin sınırlarını Êzidîler'e açacağı şeklindeki söylentiler ile binlerce Êzidînin Bulgaristan sınırına akın etmesi olayının da insan kaçakçılığı ve ticareti ile uğraşan bu organizasyonlarca yapıldığı duyumu heyetimizce gözlemlenmiştir. Bu durum, Êzidîler'i göçmen kaçakçılığı bakımından muhtemel risk grubu haline getirmiştir. Bu nedenle, Êzidî sığınmacıların başta yaşam hakkı olmak üzere ciddi risklerle karşı karşıya kalması sonucunu yaratacaktır. Kamplarda çalışan belediye görevlileri ve gönüllüler, Êzidî sığınmacıları Avrupa ülkelerine gitme istekleri ve çabalarının barındırdığı riskler bakımından uyardıklarına rağmen, bu çabaların sonuçsuz kaldığı gözlemlenmiştir. Bu konudaki çabalar konusundaki başarısızlığın, Êzidî sığınmacıların Türkiye'de bir geleceklerinin olmadığı ve kalıcı bir statü edinemeyecekleri konusundaki kanaatleri olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte heyetimiz, ekonomik gelecek ve güvenlik kaygısının da bu durumda etkili olduğu kanaatindedir.

IX -) SONUÇ VE ÖNERİLERİMİZ:

1-) Öncelikle Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, sığınmacı-mülteci hukuku anlamında uluslararası sözleşmelere koyduğu coğrafik çekince ile kaçındığı sığınmacı olgusu, artık nicel ve nitel olarak çözümü mümkün olmayan sorun boyutuna ulaşmıştır. Coğrafik çekince, Türkiye'nin mülteci hukuku bağlamında imzaladığı uluslararası anlaşmaların amaç ve özüne zarar vermektedir. Bu nedenle, Türkiye, sığınma-mülteci hukuku alanında ulusal ve uluslararası mevzuatta koyduğu coğrafik çekinceyi kaldırmalıdır.

2-) Hâlihazırda Türkiye Cumhuriyeti Devleti, sığınmacı/mülteci olgusunu, ulusal çıkar ve güvenlik eksenli bir yaklaşımla ele almaktadır. Bu nedenle de sığınmacı-mülteci olgusu, iç ve dış politik gelişme ve devletin önceliklerden ciddi bir biçimde etkilenmekte, bu alanda hak temeli yaklaşım ve politikanın gelişmesini engellemektedir. Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin, sığınma ve mülteci hukuku ve politikaları alanında hak temelli bir yaklaşım ve mekanizmalar üretmesi gerekmektedir.

3-) 6438 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Türkiye'de sığınma-mülteci olgusu bakımından temel bir mevzuat düzenlemesi eksikliği giderilmiş ve bu yasayla yapılan düzenleme ile göç ve sığınmacı alanın merkezi bir kurum (GİGM), taşra teşkilatı ve bu kuruma bağlı kurullar eliyle yürütülmesi planlanmış ise de merkezi kurullardaki kısmi sivil toplum temsiliyeti dışında sığınmacı-mülteciler bakımından yerel yönetim, sivil toplum (STK) ve bir bütün olarak toplumun rolü tanımlanmış değildir. Bu durum, sığınmacı ve mülteci olgusunun toplumsal ayağını eksik bırakmıştır. Bu nedenle, göç ve sığınma politikalarının oluşturulmasını salt devlet tekeline veren yasal düzenlemeler yerine bağımsız, bu alanda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimleri politika ve karar oluşturma süreçlerine dahil eden yasal alt yapı ve mekanizmalar oluşturulmalıdır.

4-) Türkiye'ye sığınmış Êzidî sığınmacılar için Diyarbakır, Viranşehir, Şırnak, Siirt ve Batman belediyelerince oluşturulan sığınmacı kampları, devlet tarafından oluşturulan sığınmacı kamplarından ayrı olarak yerel yönetim ve sivil toplum destekli sığınmacı kampları olmaları nedeniyle özel ve özgün bir örneği oluşturmaktadırlar. Ancak mevcut yasal mevzuattan kaynaklı eksikler nedeniyle yerel yönetimlerin bu alanda kapasitelerinin oluşmasına imkan verilmemektedir. Bu nedenle, sığınmacı-mülteci olgusuna yerel yönetimlerin aktif katılımı bakımından sığınma mevzuatı ve yerel yönetim mevzuatında birbirine paralel düzenlemeler yapılmalıdır.

5-) Heyetimizce incelenen Êzidî sığınmacı kamplarına yönelik devletin tam bir yok sayma ve görmemezlik yaklaşımı sergilediği tespit edilmiştir. Sosyo-kültürel nedenlerle devlet kamplarına gitmeyen veya gitmek istemeyen Êzidî sığınmacıların halihazırda kaldığı bu kamplara yönelik yok sayma yaklaşımına son verilmelidir. Devlet, belediyelerce oluşturulan bu kamplara belediyelerle koordineli yardım ve destek faaliyetine bir an önce başlamalıdır.

6-) Belediyelerce oluşturulmuş Êzidî sığınmacı kamplarına genel devlet kayıtsızlığının yanında, aradan uzun bir süre geçtiği halde belediyeler tarafından temel ihtiyaç giderimi dışında herhangi bir plan ve proje oluşturulmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle, belediyelerce bu alanda uzman örgüt ve kişilerden yardım alınmak ve ilgili tüm toplum kesimlerinin katılımı ile sığınmacı olgusu ve kamplar bakımından evrensel ölçütler de dikkate alınarak plan ve projelerin oluşturulması gerekmektedir.

7-) Belediyelerce oluşturulan kamplarda kalan Êzidî sığınmacıların başta kayıt altına alınma ve hukuki statü belirleme süreçlerinin takibi ve hızlandırılması bakımından GİGM'in (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü merkez ve taşra teşkilatının), BMMYK'nin (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği), baroların ve ilgili sivil toplum örgütlerinin aktif rol üstlenmesi gerekmektedir. Sorunun acil çözümü için Êzidî için toplu sığınma ve toplu başvuru prosedürlerinin işletilmesi gerekmektedir. Aksi halde kayıtsız ve statüsüz bir şekilde bekleyiş hali Êzidî sığınmacıları, insan kaçakçılığı ve ticareti riskine açık hale getirmektedir.

8-) Belediyelerce oluşturulan Êzidî kamplarında yaşayan sığınmacıların büyük bir kısmı koşullar düzelse bile Irak'a dönmeyecekleri konusundaki kararları nedeniyle bu kampların geleceği bakımından yapılacak planlama gereksinimi yanında kamptaki ihtiyaçların giderilmesi için yardım faaliyetlerinin sürekliliği önem arz etmektedir. İncelemede bulunduğumuz kamplarda gıda, hijyen malzemesi, giyim malzemesi, ilaç, özellikle çocuk maması ve kadın pedi gibi ihtiyaçlarda ciddi sıkıntılar yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle, başta devlet olmak üzere bu alanda faaliyet gösteren tüm sivil toplum kuruluşlarının Êzidî sığınmacıların temel ihtiyaçlarının karşılanması bakımından destek vermesi gereği aciliyet arz etmektedir.

9-) Türkiye'ye ilk sığındıkları tarihlerde her ezan sesi duyduklarında irkilen ve birbirlerine sarılarak yaşadıkları vahşetin tekrar tekrar yaşayan sığınmacı Êzidîlerin, IŞİD/DAİŞ saldırısı sırasında yaşadıkları ve bir kısmının yakınlarının halen IŞİD'in elinde olması nedeniyle yaşamaya devam ettikleri travmatik sürecin atlatılmasında psiko - sosyal destek ihtiyacının acil önemine işaret etmek isteriz.

10-) Kamuoyunu ve sivil toplum örgütlerini mülteciler ve özelde Êzidîler konusunda daha duyarlı olmaya, Êzidîler'e destek sunan belediyelere her türlü yardım ve desteklerini arttırmaya çağırıyoruz.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ MÜLTECİ HAKLARI KOMİSYONU